

תערוכה לזכרם של עורכי דין יהודים בגרמניה שנספו בשואה

מאת: עו"ד יואל לוי

פורסם בביטאון לשכת עורכי הדין בישראל 07.08.2003

במרץ 1933 היו 20,000 עורכי דין בגרמניה בהם 4,000 יהודים. עד השתלטות הנאצים על החיים בגרמניה היו 4,000 פרקליטים אלה מטובי המקצוע של המערכת המשפטית בגרמניה. תערוכה על גורלם של עורכי הדין, השופטים והפרופסורים למשפטים שהיהדות היתה "פשע" שבגללו נשללו מהם כל הזכויות, תוצג בפתיחת שנת המשפט ביום 22.10.2003 בבנין הלשכה בירושלים בנוכחות שרת המשפטים של גרמניה ואורחים רבים.

לרגל ביקור משלחת מטעם לשכת עורכי הדין בגרמניה, החליט הוועד המרכזי להציג בארץ תערוכה שהוכנה ע"י לשכת עורכי הדין הפדרלית של גרמניה לזכרם של עורכי הדין היהודיים.

התהליך שהביא להצגת תערוכה זו החל עוד ב- 1991 כאשר שר המשפטים הגרמני ד"ר ברנהרד תעד את התעללות המשטר הנאצי ביהודים- אליטה תרבותית שכללה את טובי עורכי הדין בגרמניה.

בעקבות תערוכה זו הגיעו פניות חוזרות ונשנות לועדי לשכת עורכי הדין בכל ערי גרמניה למסור פרטים על עורכי הדין היהודיים וגורלם עם גרושם מהמקצוע.

כדרכם של גרמנים, היו רבים שניסו להסוות את האכזריות הנאצית, והלהיטות להיפטר אחת ולתמיד "מהסרטן" שבמקצוע בדמות עורכי הדין היהודים.

כנגד זה נמצאו צדיקים כגון ד"ר דומבק (היום ראש לשכת עורכי הדין הפדרלית), ד"ר קונרד רדקר אשר נלחם מלחמה אישית נואשת נגד משפטינים נאצים אשר נשארו באוניברסיטאות ובבתי משפט ואינגו מילר אשר כתב את הספר על המשפטינים הנוראיים.

אלה עשו מאמץ לתעד את הגורל המר שראשיתו בגרירת פרקליטים יהודים מתוך בתי המשפט אל המשאיות ששמשו לאיסוף הזבל וסופו ברכבות השמדה שאיגרו אדולף אייכמן.

המערכת המשפטית בגרמניה הנאצית כללה את משרד המשפטים, בתי המשפט ולשכת עורכי הדין הגרמנית. הם שיתפו פעולה בלא היסוס בתכנון מדיניות כנגד החברים היהודים ולביצועה אפילו לפני "חקיקה" של חוקי נירנברג.

ביום 1 באפריל 1933 בוטל הבסיס החוקי ששימש יסוד לחיי היהודים בגרמניה. הוכרז חרם על עוסקים יהודים לא נמצא מי שיעז להגן על היהודים והטרגדיה הגדולה של רצח ששה מליון מבני עמנו יצאה לדרך.

העילה להכרזת החרם של אפריל 1933 היו דיווחים בעיתונות הבינלאומית ופעולות מחאה של ארגונים יהודים באירופה כנגד פוגרומים ביהודים. החרם הופעל כנגד חנויות, בתי מסחר, רופאים ועורכי דין יהודים. פלוגות S.A. עמדו לפני בתי העסק ומשרדים של עורכי דין כדי למנוע כניסת לקוחות.

הנאצים במדים עברו מבית לבית והדביקו על המשרדים של יהודים פתק אדום שבו נכתב "הכניסה לעסק יהודי זה אסורה". על גבי השלטים של רופאים ועורכי דין הודבק טלאי צהוב. כל מי שנכנס למשרד של עו"ד יהודי נרשם כ- "אוהב יהודים" ולא נמצאו צדיקים בסדום.

במרץ 1933 היו 20,000 עורכי דין בגרמניה בהם 4,000 יהודים. עד השתלטות הנאצים על החיים בגרמניה היו 4000 פרקליטים אלה מטובי המקצוע של המערכת המשפטית בגרמניה. די אם נזכיר את מרטין דרוקר מלייפציג שבגיל 41 (בשנת 1910) נבחר לכהונת יו"ר לשכת עורכי הדין בזכות פעלו כסניגור ובמיוחד בשל הכנסת המושג "משפט חוזר" להליכים פליליים בגרמניה.

ספרו "הפילוסופיה של הגנה משפטית" משמש עד היום כספר יסוד בדיון פלילי בגרמניה. הוצאתו מלשכת עורכי הדין ב- 1935 נעשתה על פי גזר-דין של בי"ד משמעת אשר קבע כי פעל בניגוד ל"אתיקה המקצועית". כמוהו גם מקס אלסברג אשר ייצג את הקיסר וילהלם במשפט אזרחי, ואת הפובליציסט קרל פון אוסייצקי במשפט פלילי (פון אוסייצקי נדון ב-1931 ל- 18 חודשי מאסר בשל מחאה נמרצת שהביע כנגד התנועה הנאצית).

מקס אלסברג היה פרופסור למשפטים וכתב מחזות על נושאים משפטיים; עד שנשלל רשיונו באפריל 1933 (בשל הגנה על "הבוגד" פון אוסייצקי) היה ביתו בית ועד למיטב האמנים, הסופרים, השופטים, עורכי דין והמורים באוניברסיטה של ברלין.

כל זה התמוטט לבלי שוב.

הרדיפות שהחלו באפריל 1933 גררו התאבדות של 1,000 פרקליטים שלא יכלו לשאת את ההשפלה. כ- 1,000 עורכי דין נרצחו במחנות ההשמדה; השאר נפוצו למדינות רבות.

לפולשתינה הגיעו 180 עורכי דין מגרמניה. הבולטים שבהם והזכורים לנו מפעילותם הפוליטית, הכלכלית והמשפטית הם: לודויג אלקלס, ולטר ארהרד, דגוברט אריאן, פריץ ברגר, בנו כהן, סמי גרונמן, רודי אברהם, היינץ המרשלג, שמעון הורוביץ, סאלי הירש, ארנסט זליגסון, אריך לינדנשטראוס, לאו לינדנשטראוס וולטר לינדנשטראוס, הרמן ללוור, מרטין מרקוזה, מקס קולשנר, אלפרד רבאו, לאו שוקן, וילי ויקטור, אלפרד מנשה, שמואל רוך, פריץ בדט, ולטר לוינסון, קורט קנביץ, פרד ויינר, רודולף מגנוס. עמנואל כהן, מקס לוי, לואיס לוי, זיגפריד מנהיים, פאול יעקבי, אוסטר, זיגמונד גולדשמיט, מיכאל פלורסהיים, רודולף אלכסנדר, הרברט פרדו, יוסף אלקס, מקס גולדברג, יוסף זומר, ארנסט נחלס, שמואל רוך, גיורא לוטן, השופטים משה זמורה, אלפרד ויתקון, יואל זוסמן, משה לנדוי, חיים כהן, בנימין הלוי, יצחק רוה, שר המשפטים פנחס רוזן והשרים פרץ נפתלי וגיורא יוספטל, פרקליטי משרד המשפטים מרטין אלטס, אורי ידן, צבי זילביגר, מבקר המדינה הראשון זיגפריד מוזס, ארנו בלום, מנכ"ל משרד מבקר המדינה, חברי מערכת הארץ ג'ימס עקב רוזנטל, ולטר גרוס, יו"ר ועד מחוז תל-אביב של הסתדרות עורכי הדין ורנר זומרפלד והחברים פריץ פרלס, רודולף גוטשלק, שמעון גרינבאום ובנו ד"ר הנס גרינבאום, ארנסט קצנשטיין, אלפרד ורנר, הוגו שיפטר, אהרון שפטלוביץ, ארנולד שפאר, מנדל שרף, וולטר שורץ, יצחק דיבון ועוד רבים אחרים.

כאשר נמצאו הרשימות והתמונות של עורכי הדין נטלה על עצמה סימונה לודויג וינטרס לכתוב את הספר על פרקליטי ברלין. בספר נמסרו פרטים על ספרים, מאמרים, הצגות ומשפטים מפורסמים שנהלו כנגד ראשי המשטר הנאצי לרבות היטלר בעצמו ע"י עורכי הדין היהודיים. ספרים נוספים נכתבו ע"י דר' טילמן קראך והורסט גופינגר. כל אלה שמשו בסיס להכנת התערוכה.

לאחר מכן נכתבו ספרים על עורכי הדין בפוטסדם (ע"י הנס ברגמו) והמבורג (ע"י הייקו מוריסה). בספרים אלה פורטו ההישגים של המשפטים היהודים בגרמניה וגורלם המר ולצידם המעוולים וה"קולגות" אשר נכנסו למשרדים תוך החתמת היהודים על התחייבות כי לא יחזרו לעיר מוצאם, גם אם יוחזר להם רשיון עורך הדין.

ביוני 1999 נערך כנס של הארגון הבי"ל של עורכי דין בשיתוף עם עמותת המשפטים ישראל גרמניה ולשכת עורכי הדין של ברלין שכותרתו: REMEMBER BERLIN. כנס זה נערך בחסות מועצת אירופה ובחסות הנשיא של גרמניה רומן הרצוג (לשעבר נשיא בית המשפט לחוקה בגרמניה).

הסיפורים האישיים על סבל בשל אנטישמיות ועל גורלם של קרובים וידידים ריגשו את כל באי הכנס. בין השאר סיפר חברנו ארנן גבריאלי על שותפו ד"ר ארנסט זליגסון שכולנו עוד זוכרים משעוריו בדיני פטנטים וזכויות יוצרים עד פטירתו בפברואר 1983.

כנס זה שימש אות פתיחה להצגת תערוכה על גורלם של עורכי הדין, השופטים והפרופסורים למשפטים שהיהדות היתה "פשע" שבגללו נשללו מהם כל הזכויות.

תערוכה זו עוברת מעיר לעיר בגרמניה ותוצג באוקטובר שנה זו בבנייני הלשכה בירושלים, תל-אביב וחיפה.

בתערוכה מתועד הפאר וההדר של המשפטים היהודיים, ההישגים בעריכת כתבי עת משפטים בהוראה ובפקולטות למשפטים והסוף שנגזר בתקופת הנאצים.